

บทที่ 2

แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย

ในสมัยกลางยุโรป มหาวิทยาลัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตคนให้แก่สังคม ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาท และหน้าที่ของมหาวิทยาลัยไปจากเดิม ผู้ที่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความคิดในเรื่องมหาวิทยาลัย คือ Abraham Flexner¹ เขากล่าวว่า มีมหาวิทยาลัยอยู่ 3 แบบ คือ แบบอังกฤษ เยอรมัน และแบบอเมริกา

1. มหาวิทยาลัยแบบอังกฤษยึดมั่นคตินิยมในสมัยกลางของยุโรป ถือว่าการศึกษเป็นการปลูกฝังความเฉลียวฉลาด และสร้างเสริมปัญญาให้เฉียบแหลม
2. มหาวิทยาลัยแบบเยอรมันเกิดขึ้นเมื่อต้นศตวรรษที่ 1 มีแนวความคิดว่ามหาวิทยาลัยควรเน้นหนักไปทางการวิจัย และความดีเด่นทางวิชาการ
3. มหาวิทยาลัยแบบอเมริกันได้ผสมผสานแนวความคิดทั้งสองแบบเข้าด้วยกัน แต่ได้เพิ่มโดยเน้นความสำคัญในด้านการให้บริการแก่สังคมเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่ง

Clark Keer² เรียกมหาวิทยาลัยแบบอเมริกันว่า มหาวิทยาลัยเอนกประสงค์ (Multi University หรือ Multi Purpose University) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีทุกอย่างสำหรับทุกคน และมหาวิทยาลัยดังกล่าวทำหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม และความรู้ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่การสอน
2. แสวงหาความรู้ และความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งได้แก่งานวิจัย
3. งานด้านบริการสังคมโดยการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์

---

¹ Abraham Flexner, *Universities : American English, German, Oxford*, (London : Oxford University Press, 1930)

² Clark Keer, *The Uses of the University*, (Cambridge : Harvard University Press, 1963)

สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โอภาส พลังกูร³ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ และหน้าที่ของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปว่าเป็นการให้การศึกษ และฝึกอบรมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งแบ่งเป็นสังคมทั่วไปกับสังคมเฉพาะที่อันได้แก่ สังคมนครหลวงหรือสังคมภูมิภาค ส่วนหน้าที่นั้นได้แก่ การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อไปประกอบอาชีพและวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ให้ก้าวหน้า พร้อมทั้งให้บริการแก่

สังคมตลอดจนให้การอบรมให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยปรากฏในแผนปฏิรูปการศึกษาดังนี้⁴

1. พัฒนาความงอกงามทางสติปัญญา ความเจริญทางครอบครัวอันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ และความเจริญของมนุษยชาติ
2. สร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาสังคม
3. แหล่งวิทยาการที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน และชนบท
4. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
5. พัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม และจริยธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคลและสังคม

จากแนวความคิดเหล่านี้จะสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยปัจจุบันนอกจากมีหน้าที่โดยตรงทางด้านการศึกษาการสอนแล้ว ยังมีบทบาทในการผลิตบัณฑิตออกไปทำงานให้สังคม พร้อมทั้งเป็นแหล่งความรู้ ตลอดจนค้นคว้าวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ และการให้บริการแก่สังคม

สำหรับบทบาท และหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค มีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยทั่วไปอยู่บ้าง John Freedman⁵ กล่าวว่า มหาวิทยาลัยท้องถิ่นควรจะเน้นในเรื่องการทำการวิจัยด้านการพัฒนา ภูมิภาค และงานวิจัยทางวิชาการที่จะให้ประโยชน์แก่ภูมิภาคนั้น ๆ ด้วย

³ ทบวงมหาวิทยาลัย, รายงานสัมมนาเรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระดับท้องถิ่นและภูมิภาค (พระนคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2516)

⁴ "แนวทางปฏิรูปอุดมศึกษา" รายงานการสัมมนาเรื่องแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 ทบวงมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ หน่วยผลิตเอกสารมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมษายน 2519, น.63

⁵ J. Friedmann, Regional Development Policy : A Case Study of Venezuela, (Mass : The M.L.T. Press, 1966), p.60-98

นอกจากนี้ สายสุรี จุติกุล⁶ ได้กล่าวว่ามหาวิทยาลัยภูมิภาคมีหน้าที่ และบทบาทเน้นหนักไปในการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิภาค และความรู้วิชาชีพที่สัมพันธ์กับภูมิภาคมุ่งที่จะทำการวิจัยค้นคว้า เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภูมิภาค เพื่อหาวิธีป้องกัน และหาเส้นทางที่จะช่วยแก้ปัญหาในสภาพนั้น ๆ แสงหาวิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสม ซึ่งจะใช้พัฒนาท้องถิ่นที่จะช่วยแก้ปัญหาในสภาพนั้น ๆ แสงหาวิธีการพร้อมทั้งวางตัวเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในภูมิภาค เช่นเดียวกับ George Gnash⁷ กล่าวถึงความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างมหาวิทยาลัย และชุมชนเมืองโดยให้แนวความคิดว่า มหาวิทยาลัยจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนเมืองได้ 3 ทาง คือ

1. ในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้าน และพลเมืองผู้หนึ่ง ด้วยการพยายามที่จะสร้างและปรับปรุง บริเวณ ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย
2. ในฐานะที่เป็นผู้ช่วยแก้วิกฤตการณ์ในตัวเมือง คือการให้บริการต่าง ๆ และงานทางการวิจัย
3. ในฐานะที่ดี คือการทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม

นั่นคือ มหาวิทยาลัยภูมิภาคต้องทำหน้าที่ และบทบาทแตกต่างจากมหาวิทยาลัยทั่วไป คือ การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นตัวอย่างแก่สังคมให้บริการช่วยเหลือแก่สังคม ตลอดจนให้ความรู้ที่สัมพันธ์กับภูมิภาค และมีการวิจัยทางวิชาการที่จะเป็นประโยชน์แก่ภาค

จะเห็นว่านอกจากมหาวิทยาลัยภูมิภาคจะต้องมีบทบาท และหน้าที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยทั่วไปดังกล่าวแล้ว การที่มหาวิทยาลัยไปตั้งในชุมชนใด ย่อมจะมีความสัมพันธ์และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบริเวณนั้น Richard P. Dober⁸ มีแนวความคิดว่า มหาวิทยาลัยจะทำให้ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยมีการเปลี่ยนแปลง เช่นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ เกิดความต้องการที่อยู่อาศัย (Housing) แบบต่าง ๆ อันเป็นผลจากความพอใจ และรายได้ของคนทำงานในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้คนเหล่านี้จะมาซื้อสินค้าบริการ ซึ่งจะเป็นผลต่อการใช้ที่ดิน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในชุมชน ต่อมาชุมชนนั้นจะมีการขยายตัวในพื้นที่ และมีความหนาแน่นขึ้น ถ้าคุณภาพทางการศึกษาสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างี่สัมพันธ์กับการวิจัย และพัฒนาภาค เกิดการบริการใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งจะกระตุ้นให้บริเวณโดยรอบได้รับการปรับปรุงไปด้วย

จากแนวความคิดของ Dober สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยจะทำให้เกิดผลในทางกายภาพต่อชุมชนได้ 3 ประการคือ การเพิ่มขึ้นของที่อยู่อาศัย แหล่งอำนวยความสะดวก และโรงงานอุตสาหกรรม

⁶ สายสุรี จุติกุล "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยภูมิภาค" วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 7 เม.ย. 2516 : 14-23

⁷ จอร์จ แนช, วอลดอร์ฟ, แคนและไพร์ช โรเบิร์ต อี. มหาวิทยาลัยกับชุมชนเมือง แปลโดย อัปสร ทรียอัน และคนอื่น ๆ (กทม. แพร่พิทยา, 2518) หน้า 4-5

⁸ Ricard P. Dober, Campus Planning, (U.S.A. : Washington, 1963), p.48-49

ดังนั้น นอกจากมหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่ และบทบาทโดยตัวของมันเองแล้ว ยังจะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงในบริเวณที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ด้วย

สำหรับประเทศไทย โอบาส พลาเกอร์⁹ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ และหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทั่วไปว่า เป็นการให้โอกาสทางการศึกษา และฝึกอบรมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งแบ่งเป็นสังคมทั่วไป กับสังคมเฉพาะที่ อันได้แก่สังคมนครหลวง หรือสังคมภูมิภาค ส่วนหน้าที่นั้นได้แก่ การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อไปประกอบอาชีพ และวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ให้ก้าวหน้าพร้อมทั้งให้บริการแก่สังคมตลอดจนให้การอบรมให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับบทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัยภูมิภาคนั้น สายสุรี จุติกุล¹⁰ ได้กล่าวไว้ว่ามหาวิทยาลัยภูมิภาคมีหน้าที่ และบทบาทเน้นหนักไปในการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิภาค และความรู้วิชาชีพที่สัมพันธ์กับภูมิภาค นอกจากการทำหน้าที่ และแสดงบทบาทของมหาวิทยาลัยแล้ว การที่มหาวิทยาลัยไปตั้งในชุมชนใด ย่อมจะมีความสัมพันธ์ และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในบริเวณนั้น

สำหรับมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิจิตร ศรีสอาน¹¹ ได้กล่าวไว้ว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ภูมิภาค และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค เป็นศูนย์กลางวิชาการ และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

งานกิจการนิสิตนักศึกษา งานบริการ และสวัสดิการนิสิตนักศึกษา

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันนี้ ตรงกับภาษาอังกฤษ เช่น "Student service program", "Student service", "Student affairs", "Student personnel work" และ "Student personnel service" แม้จะเรียกชื่อต่าง ๆ กัน แต่เมื่อพิจารณาลักษณะงานปรากฏว่ามีขอบเขตงานเหมือนกัน คือ เป็นงานด้าน "การให้บริการของสถาบันอุดมศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ในแง่ของการให้คำปรึกษา และด้านสวัสดิการของนิสิตนักศึกษา เช่น การแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพ การจัดหางาน บริการหอพัก และที่ปรึกษาองค์การนิสิตนักศึกษา"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹ ทบวงมหาวิทยาลัย, รายงานสัมมนาเรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระดับท้องถิ่นและภูมิภาค (พระนคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2516)

¹⁰ สายสุรี จุติกุล "ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยภูมิภาค" วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 7 เม.ย.2516 : 14-23

¹¹ วิจิตร ศรีสอาน, หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาพาณิชย์, 2518 หน้า 29

ทองเวียน อมรัชกุล¹² ได้ให้ความหมายของงานกิจการนิสิตนักศึกษาว่าเป็นการกระทำที่คล้อยตาม หรือส่งเสริมให้ความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยได้บรรลุความสำเร็จ ซึ่งกระทำโดยการติดต่อสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษาทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นรายกลุ่ม พร้อมทั้งจัดบริการให้แก่ นิสิตนักศึกษา รวมทั้งติดต่อประสานงาน และสร้างเสริมประสบการณ์ที่มีผลทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษา

เยาวลักษณ์ คัดโนภาส¹³ กล่าวถึงประเภทของงานบริการนิสิตนักศึกษา ออกเป็น

1. การดูแล ได้แก่ การดูแลบ้านพักอาศัย การดำรงชีวิตทางสังคมองค์การนิสิตนักศึกษา และการปกครอง สุขภาพและการพักผ่อน การให้คำปรึกษา และการดูแลสิ่งพิมพ์ของนิสิตนักศึกษา
2. การให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ หางานให้ทำ จัดทุนการศึกษาให้ การให้ยืมเงิน และการหางานให้ทำ หลังจากจบการศึกษาแล้ว
3. ความรับผิดชอบ ได้แก่ การรับนิสิตนักศึกษาเข้ามหาวิทยาลัย การลงทะเบียน การจัดโปรแกรมให้คำปรึกษา การให้คำแนะนำเกี่ยวกับด้านการเรียน การสอน การเก็บบันทึกคะแนนสอบ และการทำรายงานด้านวิชาการ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา¹⁴ ได้ถึงงานบริการและสวัสดิการนิสิตนักศึกษาไว้ว่า งานบริการ และสวัสดิการนิสิตนักศึกษา เป็นงานที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับงานด้านอื่น ๆ ของงานอุดมศึกษา งานด้านนี้ในสถาบันอุดมศึกษาหลาย ๆ แห่ง อาจจะจัดรวมสองหน่วยงาน คือ งานบริการ และงานสวัสดิการอยู่ใน หน่วยงานเดียวกันก็ได้ตามความจำเป็น และลักษณะของงานในสถาบันนั้น ๆ ในสถาบันบางแห่งอาจจะไม่มีหน่วยงานสวัสดิการ มีแต่งานบริการนิสิต หรือนักศึกษา แต่อีกหลายแห่งก็มีแต่งานสวัสดิการไม่มีงานบริการเพื่อให้เห็นความแตกต่างในการแยกงานบริการ และสวัสดิการทั้งสองงานจะมีลักษณะแตกต่างกันคือ

1. งานบริการ งานบริการเป็นงานที่มหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยจัดขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นิสิตนักศึกษาในด้านชีวิตความเป็นอยู่ และการศึกษาเล่าเรียน งานบริการจัดขึ้นเพื่อ นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปเป็นส่วนรวม ซึ่งอาจแบ่งเป็นสองด้าน คือ ด้านบริการด้านสิ่งแวดล้อม และบริการด้านวิชาการ
2. งานสวัสดิการ เป็นงานที่มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจัดขึ้น เพื่อให้เป็นสวัสดิการแก่นิสิตนักศึกษา สวัสดิการแตกต่างจากบริการ คือ สวัสดิการ เป็นการให้แก่กลุ่มนิสิตนักศึกษา บางคน ที่จำเป็นเท่านั้นจะต้องมีการติดต่อเก็บทะเบียนประวัติ หรืออาจมีการพิจารณาเลือกบุคคลที่จะให้

¹² ทองเวียน อมรัชกุล, การบริหารกิจการนิสิต : ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ (กรุงเทพฯ : หน่วยงานศึกษานิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู, 2525) หน้า 1-4.

¹³ เยาวลักษณ์ คัดโนภาส, หอพักนักศึกษา : บทบาทและทิศทางการอุดมศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 2-3

¹⁴ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคลากรนิสิตนักศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) หน้า 100-107.

1. งานบริการ

งานบริการทั่วไปนั้นมุ่งเป็นการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลให้มีส่วนสนับสนุนพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา เช่น ด้านการจัดให้มีพื้นที่สีเขียว หรือสีสนในมหาวิทยาลัย การที่มีที่พักผ่อน ที่นั่งเล่น ที่พูดคุยปรึกษาหารือในด้านส่วนตัว การเรียน หรือปัญหาอื่น ๆ ที่ทำงานหรือที่รับแขก การจัดสิ่งแวดล้อมด้านนี้ย่อมทำให้ชีวิตของนักศึกษาสะดวกสบาย และรู้สึกมีความสุขที่จะเข้ามาอยู่ในสถาบันแห่งนี้ สิ่งแวดล้อมที่สะอาดร่มเย็น เป็นระเบียบมักจะช่วยกล่อมเกลาคิดใจผู้อยู่ให้สุขสงบไปด้วยเหมือนกับที่ชาวพุทธ เมื่อก้าวเข้าไปในโบสถ์จะรู้สึกสงบ ร่มเย็น สบายใจฉันใด มหาวิทยาลัยที่ดีก็พึงจัดสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยให้ผู้อยู่เมื่อก้าวเข้ามาเกิดความสุนทรีย์ ร่มเย็น สบายใจฉันนั้น งานบริการแยกเป็น 2 งานคือ

1.1 งานบริการทั่วไป

งานบริการที่มหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่งได้จัดให้แก่นิสิตนักศึกษามีขอบเขตกว้างขวางต่อไปนี้

- 1.1 สนามกีฬา ห้องกีฬาในร่ม
- 1.2 ที่พักผ่อน ที่นั่งเล่น ที่นั่งทำงาน ที่นั่งคุย ห้องรับแขก
- 1.3 สวนหย่อม สวนดอกไม้ สวนป่า หรือสวนวรรณคดี
- 1.4 ธนาคาร หรือแหล่งที่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับการเงินได้
- 1.5 ไปรษณีย์ จัดการให้มีแหล่งที่เป็นศูนย์กลางติดต่อระหว่างนักศึกษา กับผู้อื่นได้ ควรมีไปรษณีย์ย่อยประจำสถาบัน หรือไปรษณีย์เคลื่อนที่
- 1.6 ร้านค้า จัดให้มีของที่จำเป็นต่อการเรียน และชีวิตประจำวัน
- 1.7 ร้านหนังสือ จัดให้มีหนังสือตำราที่เรียนตรงตามต้องการ
- 1.8 รถรับส่ง กรณีที่มหาวิทยาลัยค่อนข้างใหญ่ หรือไกลจากชุมชนควรมีบริการรถรับส่ง หรือรถวิ่งรอบมหาวิทยาลัย เพื่อความสะดวกในการมาเรียน เปลี่ยนห้องเรียน หรือห้องสมุด
- 1.9 โทรศัพท์สาธารณะ ควรมีบริการติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะให้เพียงพอ ได้สัดส่วนกับจำนวนนิสิตนักศึกษา
- 1.10 บริการพิมพ์ อัดสำเนา เย็บเล่ม ควรมีบริการพิมพ์ อัดสำเนาเย็บเล่มในราคาที่พอประมาณเพื่อความสะดวกในการจัดทำรายงานของนิสิตนักศึกษา
- 1.11 บริการเสียดตามสาย ซึ่งอาจจะจัดข้อมูลข่าวสารที่สำคัญให้แก่นิสิตนักศึกษาเป็นครั้งคราว สามารถติดต่อกับนิสิตนักศึกษาในสถาบันได้เมื่อมีความจำเป็น เช่น ผู้ปกครองมาพบ เป็นต้น
- 1.12 ร้านอาหาร ขอร่วางและเครื่องดื่มน้ำ ซึ่งมหาวิทยาลัยควรควบคุมมาตรฐานให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ อนามัย ความปลอดภัยจากสารเคมีต่าง ๆ
- 1.13 น้ำดื่ม มหาวิทยาลัยควรจัดสรรน้ำดื่มที่สะอาดไว้ให้หลาย ๆ จุดรอบมหาวิทยาลัย
- 1.14 บริการลดค่าโดยสาร หรือตั๋วเดือน มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการติดต่อกับแหล่งขนส่ง เพื่อจัดบริการค่าโดยสารราคาถูกให้แก่นิสิตนักศึกษา

1.15 ความปลอดภัย มหาวิทยาลัยจะจัดยามของมหาวิทยาลัยเพื่อดูความปลอดภัยของ
ทรัพย์สิน และผู้ที่อยู่ในขอบเขตของมหาวิทยาลัย

บริการดังกล่าวอาจจะอยู่ในสายงานของนักศึกษาโดยตรง หรืออาจอยู่ในสายงานของ
บริหารก็ได้ แล้วแต่การแบ่งสายงานของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ

1.2. งานบริการวิชาการ

บทบาทของบุคลากรนิสิตนักศึกษาด้านการสอนครอบคลุมงานที่จำเป็นต้องให้ข้อมูล เพื่อ
พัฒนาความรู้ความเข้าใจในวิชาการ วิชาชีพ และความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม

2. งานสวัสดิการ

งานสวัสดิการเป็นงานที่มุ่งพัฒนาสวัสดิภาพของนิสิตนักศึกษา และเป็นการให้ที่มีการ
ติดต่อเก็บระเบียบของผู้รับบริการไว้ด้วย งานสวัสดิการดังกล่าวจึงหมายถึง สวัสดิการด้านหอพัก
ทุน และการจัดหา งาน ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการให้การปรึกษาแนะแนว

งานหอพักนักศึกษา

งานหอพักนักศึกษาเป็นบริการอย่างหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดให้กับนิสิตนักศึกษา
และเป็นโอกาสที่ดียิ่งต่อสถาบันนั้น ๆ ที่จะใช้หอพักเป็นสถานที่ที่จะทำให้บัณฑิต หรือความ
มุ่งหวังของการผลิตบัณฑิตบรรลุวัตถุประสงค์ ในการที่จะธำรงความเป็นเลิศทางวิชาการ และสร้าง
เสริมบัณฑิตที่มีความมั่งคั่งพร้อมไปด้วยลักษณะที่พึงปรารถนา มีคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งมั่นที่
จะใช้วิชาการให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต ดังนั้นหอพักจะเป็นแหล่งที่มหาวิทยาลัยจะให้ทั้ง
ทางด้านความรู้ การปรับปรุงบุคลิกภาพ ความมีระเบียบวินัย และการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา ใจ
ได้อย่างดี ¹⁵ นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาที่จัดหอพักให้นิสิตนักศึกษาเข้าพักอาศัย ควรให้ความ
อบอุ่น และดูแลนิสิตนักศึกษาเช่นเดียวกับผู้ปกครองที่ดูแลบุตรหลานด้วย เนื่องจากนิสิตนักศึกษา
เหล่านี้ได้พ้นจากอ้อมอกของผู้ปกครองมา ทางสถาบันจึงควรจัดผู้ที่มีความรับผิดชอบเอาใจใส่เพื่อ
ดูแลนิสิตนักศึกษาเหล่านั้นสืบทอดจากผู้ปกครอง และสืบทอดเจตนารมณ์ปณิธานของสถาบันด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหอพัก

Sifferd (1958) ¹⁶ ได้สรุปวัตถุประสงค์ของหอพักไว้ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
- 2) เพื่อจัดการ และเปิดโอกาสให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ผักฝนประชาธิปไตย

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97.

¹⁶ Sifferd, Calvin S, "What is the Proper Function of Residence Hall Counseling" College and University Business (November, 1958) P.21-22

- 3) เพื่อเอื้อเพื่อ หรือผลักดันให้เกิดสุนนิตยที่ดี และรักนันทนาการ
- 4) เพื่อให้เกิดพัฒนาการทักษะทางสังคมทั้งกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย
- 5) เพื่อส่งเสริมการปรับตัวเองให้เข้ากับปัญหาในชีวิตประจำวันได้

Packwood (1977)¹⁷ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดหอพักไว้ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ เพื่อควบคุมและปรับพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาให้เหมาะสม และเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เหมาะสม และเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เจริญงอกงามเป็นพลเมืองดีของสังคม

ทองเวียน อมรัชกุล¹⁸ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการบริการอาหาร และหอนอน (Food and Housing service) ว่ามีวัตถุประสงค์ในการจัดการบริการอาหารและหอนอน ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อจัดให้นิสิตนักศึกษาได้มีสถานที่สำหรับรับประทานอาหาร และใช้เป็นที่พักอาศัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยเสียค่าใช้จ่ายถูกต้องตามควรแก่สภาพ
- 2) เพื่อจัดให้สถานที่กินอยู่หลับนอนของนิสิต เป็นห้องทดลองสำหรับการเรียนรู้อย่างแท้จริง
- 3) เพื่อจัดให้บริการอาหารและหอนอน เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม และพัฒนา การของนิสิตในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ
- 4) เพื่อสร้างนิสัยในการ "รู้จักกินรู้จักอยู่" ให้กับนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นคุณลักษณะประจำตัวตลอดไป
- 5) เพื่อช่วยให้หลักสูตรของมหาวิทยาลัยได้เกิดมีบูรณาการทั้งทางทฤษฎี และปฏิบัติ อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงแก่นิสิตนักศึกษา
- 6) เพื่อเป็นศูนย์กลางที่จะให้นิสิต และอาจารย์ ตลอดจนผู้บริหารของมหาวิทยาลัยได้พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

Mueller (1961)¹⁹ ได้วิจัยหอพักต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นที่พักอาศัย เพื่อส่งเสริมการศึกษาทางวิชาการเพื่อพัฒนาบุคคล เพื่อประชาสัมพันธ์ และเพื่อวัตถุประสงค์รองดูแลวินัยนิสิตนักศึกษา

จากระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529 หมวดที่ 2 ระบุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหอพักสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี ดังนี้²⁰

- 1) เพื่อฝึกให้นิสิตได้อยู่ร่วมกันในที่พักที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษา

¹⁷ Packwood, William T., *College Student Personnel Service* (Illinois : Spring Field, Brannerstone House, 1977)P.84.

¹⁸ ทองเวียน อมรัชกุล, *การบริหารกิจการนิสิต : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*, หน้า 52-53

¹⁹ Mueller, Kate H., *Student Personnel Work in Higher Education* (Boston : Houghton Mifflin Company, 1961) P. 175.

²⁰ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529" (กรุงเทพฯ : กองกิจการนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529) หน้า 1.

2) เพื่อฝึกฝนให้นิสิตรู้จักการอยู่ร่วมกัน เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่องานและต่อส่วนรวม และสามารถดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง

3) เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตต่างคณะซึ่งมีพื้นความรู้ และความสนใจแตกต่างกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4) เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีที่พักไม่สะดวกต่อการศึกษา

5) เพื่อช่วยเหลือนิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และไม่มีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษารายละเอียดของวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหอพักนักศึกษาทั้งในและต่างประเทศแล้ว จะพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยเน้นวัตถุประสงค์หลักคือ การจัดตั้งหอพักนักศึกษาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และเป็นสถานที่ที่จะสร้างเสริมพัฒนาการให้แก่ นิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ความเป็นผู้นำ มีวินัยต่อตนเอง และผู้อื่น รู้จักการใช้ชีวิตที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักรักษาและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี แต่หอพักของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ยังขาดการจัดโปรแกรมการศึกษาต่าง ที่หอพักในต่างประเทศจัดให้แก่ นักศึกษา แต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์หอพักนักศึกษาที่ระบุไว้เพื่ออำนวยความสะดวกด้านที่อยู่อาศัย และเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ถ้าไม่มีการนำเอาวัตถุประสงค์ไปปฏิบัติ หอพักก็อาจไม่เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาเท่าที่ควร

2. ประเภทของหอพัก

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา²¹ ได้แบ่งหอพักออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ออกเป็น 2 ประเภท คือ หอพักที่มหาวิทยาลัยจัดดำเนินการ และหอพักเอกชน หอพักที่มหาวิทยาลัยจัดให้โดยสากลแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1) ประเภทห้องพัก และอาหาร หมายถึง ลักษณะหอพักที่จัดแบ่งเป็นห้อง ๆ ให้นิสิตนักศึกษาอยู่โดยมีเครื่องเรือนที่จำเป็น เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ เตียง ที่นอน หมอน ปลอกหมอน หรือผ้าปูที่นอน บริการทำความสะอาด และบริการอาหารให้ด้วย บางแห่งอาจจะไม่มีบริการอาหาร หรือบริการทำความสะอาด แล้วแต่อัตราที่กำหนด

2) ประเภทห้องชุด หอพักประเภทนี้มักจะสร้างขึ้น เพื่อ นิสิตนักศึกษามัคคณะที่มีครอบครัว และนำครอบครัวมาอยู่ด้วยในขณะศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีห้องรับแขก ห้องครัว ห้องนอน ห้องน้ำ และห้องอื่น ๆ ตามสมควร

3) ประเภทช่วยกันทำงาน บางมหาวิทยาลัยมีนโยบายฝึกให้นิสิตนักศึกษารับผิดชอบ ฝึกการเป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน ดังนั้นจึงเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษา กลุ่มละประมาณ 10 คน อยู่ในหอพักเล็ก ซึ่งจัดเป็นบ้านเป็นหลัก ๆ มีครัว ห้องรับแขก ห้องน้ำมีเตาไฟและน้ำ ในแต่ละห้อง ผู้ที่มหาวิทยาลัยรับเข้าอยู่ในหอพักประเภทนี้จะต้องช่วยกันทำความสะอาด ช่วยกันทำอาหาร โดยมีเวรทำงาน ดูแลความเรียบร้อย ค่าใช้จ่าย ค่าไฟ ค่าอาหาร และค่าเช่าบ้าน เฉลี่ยกันออกแต่ละเดือนไป ผู้ที่อยู่หอประเภทนี้จะต้องทำงานบ้านของตนเอง ค่าใช้จ่ายจะถูกกว่าการอยู่ประเภทห้องพัก แต่จะต้องเสียเวลาทำความสะอาดบ้าน ห้องน้ำ ล้างซาม ซ็อกกับข้าว ทำกับข้าวเอง มหาวิทยาลัยไม่มีคนคอยควบคุม แต่วางกฎระเบียบไว้ และสามารถตรวจสอบได้เป็นครั้งคราวไปอีกด้วย

²¹ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคลากรนิสิตนักศึกษา, หน้า 113-115

4) หอพักประเภทบ้านเคลื่อนที่ในต่างประเทศ นิยมบ้านเคลื่อนที่ที่จัดทุกสิ่งทุกอย่าง กระจัดรัด ประหยัดเนื้อที่ สามารถบรรจุห้องรับแขก ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องนอนไว้ในบ้านสี่เหลี่ยม ผืนผ้าเล็กๆ บ้านเหล่านี้เหมาะสมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิต เพราะมีที่อยู่เป็นเอกเทศ จำลองแบบบ้านเคลื่อนที่ แต่ไม่มีล้อ และมีความเป็นส่วนตัวอยู่มาก

สำเนา ขจรศิลป์²² ได้รวบรวมประเภทของหอพักไว้ 10 ประเภท คือ

1) Dormitory เป็นหอพักแบบแรก มีขนาดเล็ก และสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย และอบรมระเบียบวินัยนักศึกษา

2) Residential Hall เป็นหอพักขนาดใหญ่มาก มีบุคลากรรับผิดชอบอยู่ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่พัก และอาหารกับฝ่ายที่ปรึกษา ซึ่งคอยให้คำปรึกษาและแนะนำ และร่วมกิจกรรมกับนักศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาทางด้านสังคม ร่างกาย และจิตใจ

3) Fraternity เป็นหอพักนักศึกษาชาย เป็นพวกที่มีฐานะดี มีตระกูล พวกนี้จะปกครองกันเอง มีการอบรมมารยาทระเบียบวินัย เน้นการเป็นผู้ดี และมีผลการเรียนที่ดี รุ่นพี่จะคอยช่วยเหลือด้านการเรียนรุ่นน้อง มีธรรมเนียมประเพณีในหอพักกันเอง ซึ่งส่งเสริมทักษะในการเข้าสังคม มักมีผู้ใหญ่ดูแล 1 คน

4) Sorority เป็นหอพักนักศึกษาหญิง ซึ่งมีรูปแบบ และแนวทางแบบเดียวกับหอพักแบบ Fraternity

5) Cooperative house เป็นหอพักของนักศึกษาทุกคน ทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ ในหอพัก ดูแลกันเอง มีระบบแบ่งงานกันทำ

6) Coeducational housing เป็นหอพักที่จัดแบบสหเพศ มีทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายในหอพักเดียวกัน ใช้โรงอาหาร ห้องสมุด และบริเวณต่าง ๆ ด้วยกัน แต่นักศึกษาหญิง-ชาย จะไม่อยู่ร่วมห้องเดียวกัน แต่ใช้ห้องสมุดและบริเวณต่าง ๆ ด้วยกัน นอกจากนี้มีบริการด้านต่าง ๆ แล้ว ยังมีคณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมโปรแกรมต่าง ๆ สำหรับนักศึกษาอีกด้วย

7) Residential college เป็นหอพักขนาดใหญ่ มีตึก 3-4 หลังติด ๆ กัน เป็นที่ตั้งของคณะวิชา ในตึกจะมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำงานอาจารย์ ห้องพักอาจารย์ ห้องพักนักศึกษา และที่รับประทานอาหารร่วมกัน

8) University apartment เป็นอาคารห้องแถว 2 ชั้น สำหรับนักศึกษา ที่มีครอบครัวแล้ว เข้าอยู่อาศัย โดยเสียค่าเช่าในราคาต่ำกว่า Apartment เอกชน

9) Off-campus housing เป็นที่พักนอกเขตมหาวิทยาลัย เป็นของเอกชน

10) Living-Learning center เป็น Residential hall ขนาดใหญ่ มีนักศึกษาชาย-หญิงอยู่ร่วมกันแบบ Coeducational Housing มีชั้นเรียน ห้องฝึกงาน ห้องสมุด ห้องทำงานอาจารย์อยู่ในอาคารนั้นด้วย นักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมทุกอย่างเอง โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา²³ ได้กล่าวถึงศูนย์ศึกษา และอาศัย (Living and Learning Center) ว่าควรมีลักษณะ ดังนี้

²² สำเนา ขจรศิลป์, หลักการกิจการนักศึกษา (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525)

²³ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคลากรนิสิตนักศึกษา, หน้า 115-118.

- 1) มีกิจกรรมที่พัฒนานิสิตในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาด้านบุคลิกภาพด้านวิชาการ ด้านลักษณะนิสัย
- 2) มีบุคลากรนิสิตนักศึกษา ประจำอยู่ในศูนย์การศึกษาและอาศัย เพื่อให้บริการให้คำปรึกษาแนะแนว
- 3) จัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาในศูนย์การศึกษาและอาศัย เช่น ห้องรับแขก ห้องสนทนา การใช้เล่นกีฬาในร่ม ห้องอ่านหนังสือ ห้องประชุม สัมมนา กลุ่มย่อย ห้องสมุด ประจำหอพัก ห้องสำหรับออกกำลังกาย ซึ่งสามารถใช้เป็นห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์ หรือห้องจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม และทางวิชาการอื่น ๆ
- 4) ประสานงานกับฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกิจกรรมเพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายในการพัฒนานิสิตด้านต่าง ๆ เช่น จัดการสินช่อมเสริม หรือจัดการสอนในวิชาที่นิสิตนักศึกษาสนใจที่จะเรียนรู้นอกเหนือไปจากหลักสูตรที่กำหนดให้ในมหาวิทยาลัย เช่น มีกิจกรรมสอนทำอาหาร และขนม
- 5) สนับสนุนและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาในศูนย์นี้ จัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์ ซึ่งจะสนับสนุนกิจกรรมในรูปแบบของการประสานงานอำนวยความสะดวก และให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะเป็นไปได้ เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาใช้ความสามารถพิเศษเพื่อการแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาช่วยกันจัดขึ้น
- 6) จัดให้มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้เป็นครั้งคราว เช่น ให้มีวิทยากรบรรยายเรื่องความสำคัญในहारอยู่ร่วมกัน การพัฒนาบุคลิกภาพ การพูดในที่ชุมชน เป็นต้น
- 7) จัดให้มีการฉายภาพยนตร์สารคดีที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ ความคิดของนิสิตนักศึกษา
- 8) จัดให้มีการประเมินผลกิจกรรม และโครงการที่จัดขึ้นว่ามีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ขึ้นเพียงใด ควรมีการศึกษา วิจัย เปรียบเทียบพัฒนาการของผู้ที่อยู่ในศูนย์การศึกษาและอาศัย กับผู้ที่มีได้อยู่

ลักษณะของศูนย์การศึกษา และอาศัย น่าจะเป็นศูนย์ที่จำลองลักษณะของสังคมที่ดี ที่นิสิตนักศึกษาจะต้องไปเผชิญในอนาคต มาอยู่ในมหาวิทยาลัย เพื่อฝึกและเตรียมนิสัยให้เคยชินกับสภาพที่อาศัยที่สะอาด เป็นระเบียบ ถูกลักษณะ ได้อยู่ในสังคมที่ดี จิตใจงดงาม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเห็นประโยชน์ ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

การจัดการศูนย์ศึกษา และอาศัยน่าจะเป็นการจัดการที่ถูกต้องตรงกับความ เป็นจริงตั้งแต่ การเก็บเงินค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าบริการต่าง ๆ ซึ่งนิสิตนักศึกษาจะต้องเป็นผู้ลงทุน เพื่อซื้อบริการอันเป็นผลกระทบทที่ดีต่อนิสิตนักศึกษาในอัตราที่เหมาะสมด้วย การเก็บค่าที่พักอาจ จะแพงกว่าที่อื่น ๆ แต่บริการที่ได้รับยุติธรรม มีผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ ค่อนข้างสูง ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ นิสิตนักศึกษา และผู้ปกครองยอมลงทุน ข้อสำคัญผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญของศูนย์ศึกษา และอาศัย และพร้อมที่จะสนับสนุนให้มีการดำเนินการอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ ในทุก กิจกรรมที่ดำเนินการอีกด้วย

สรุปว่า การที่จะเสริมสร้างให้หอพักเป็นศูนย์การศึกษาและอาศัย (Living & Learning Center) นั้น จัดได้หลายประการ

- 1) การจัดสิ่งแวดล้อมภายในหอพักให้เกิดความมีระเบียบวินัย และความสะอาดสวยงาม
- 2) การสร้างสิ่งแวดล้อมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
- 3) การจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่พัฒนาทักษะทางสังคม
- 4) การจัดให้มีโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม
- 5) การจัดให้มีนันทนาการ (Recreation)
- 6) การจัดให้มีสภาพอนามัย
- 7) การจัดให้มีพัฒนาความเป็นผู้นำ
- 8) การจัดให้มีชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี
- 9) การจัดให้มีแนะแนวด้านต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปก็จะได้ว่า ประเภทของหอพักนักศึกษาจะมีตั้งแต่ขนาดใหญ่ที่สามารถบรรจุนักศึกษาได้จำนวนมาก มีการจัดบริการสวัสดิการ และกิจกรรมภายในหอพักให้นักศึกษาอย่างเหมาะสม ส่วนหอพักขนาดเล็กที่จัดให้กับนักศึกษาที่มีฐานะค่อนข้างดี จะมีจำนวนนักศึกษาประมาณ 25-50 คน ที่พักอยู่ร่วมกัน ความเป็นอยู่ค่อนข้างดี จะสะดวกสบาย และเป็นพวกที่เรียนอยู่ในเกณฑ์ดี แต่สำหรับหอพักสำหรับนักศึกษาที่ฐานะการเงินไม่ค่อยดีจะต้องช่วยกันทำงานภายในหอพัก และเฉลี่ยค่าใช้จ่ายกันเอง ดูแลตนเองด้วย สำหรับนักศึกษาที่มีครอบครัวแล้ว ก็จะเป็นหอพักแบบห้องชุดที่มีเครื่องใช้ที่จำเป็นให้

3. การบริหารงานหอพัก

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา²⁴ กล่าวว่า ระบบบริหารหอพักของมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ จะแบ่งได้เป็น 2 สำนักงานคือ สำนักงานหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัย และสำนักงานประจำแต่ละหอพัก

ก. สำนักงานใหญ่ หรือสำนักงานหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัย มีหน้าที่หลักอยู่ 5 หน่วยงานคือ

- 1) ธุรการ มีหน้าที่รับใบสมัคร ได้ตอบจดหมาย จัดหอพัก จัดคู้คนเข้าอยู่
- 2) บุคลากร ดูแลเจ้าหน้าที่ ดูแลคนงาน ภารโรง ช่างเทคนิคทำงานเกี่ยวกับหอพัก
- 3) สวัสดิการ บริการกิจกรรมต่าง ๆ
- 4) การเงิน เก็บเงิน ออกใบเสร็จ คินเงินค่าประกัน รับเรื่องขอผ่อนผันการชำระเงิน
- 5) ซ่อมแซม บำรุงรักษา อุปกรณ์ไฟฟ้า น้ำ สนามหญ้า และอาคารสถานที่

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 118-119

ข. สำนักงานย่อยประจำแต่ละหอพัก

ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ แก่ผู้อยู่ มีเจ้าหน้าที่ประจำหอพักอย่างน้อย 7 คน เพื่อเป็นผู้ประสานงานระหว่างสำนักงานใหญ่ และสำนักงานประจำแต่ละหอพัก เจ้าหน้าที่นี้ควรทำงานเต็มเวลา และไม่ควรเป็นอาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ คุณกฤษฎาหอพักทั้งหมดดูแลความสะดวก และความสงบเรียบร้อยภายในหอพัก

สำเนา ขจรศิลป์²⁵ กล่าวว่า ในสายงานหอพักนักศึกษาโดยทั่วไปแล้ว การบริหารงานของหอพักนักศึกษา จะประกอบด้วยบุคลากร 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายจัดการ และฝ่ายที่ปรึกษา โดยฝ่ายจัดการจะทำหน้าที่คล้ายฝ่ายจัดการโรงแรม เช่น ในหอพักนักศึกษาแต่ละหลังจะมีผู้จัดการใหญ่ รับผิดชอบทั้งหมด และมีผู้จัดการฝ่ายที่พัก และผู้จัดการฝ่ายอาหาร ผู้จัดการแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายที่พัก จะมีบุคลากรจำนวนมากตั้งแต่ผู้ช่วยผู้จัดการลงไปถึงภารโรง

สำหรับบุคลากรฝ่ายที่ปรึกษานั้น ในหอพักนักศึกษาแต่ละแห่งจะมีหัวหน้าที่ปรึกษา (Head advisor) หนึ่งคน ซึ่งโดยทั่วไปจะได้รับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขากิจการนักศึกษา (Student affairs) หรือสาขาการให้คำปรึกษา (Counseling) ทำหน้าที่รับผิดชอบความเป็นอยู่ทั่วไป ด้านวินัย และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาหอพัก หอพักนักศึกษาแต่ละแห่งจะมีที่ปรึกษา (Advisor) อีกจำนวนหนึ่ง โดยทั่วไปจะมีที่ปรึกษา 1 คน ต่อนักศึกษา 300 คน เพื่อทำหน้าที่ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก ประจำหอพักละ 1 คน รับผิดชอบดูแลนักศึกษาประมาณ 120 คน โดยอยู่ในวาระคราวละ 1 ปี หอพักนิสิตจุฬาย จะมียาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน ต่อนิสิตประมาณ 100 คน

4. การให้บริการและสวัสดิการ

ทองเรียน²⁶ ให้ความเห็นเกี่ยวกับการให้บริการและสวัสดิการแก่นักศึกษาว่า มหาวิทยาลัยควรให้บริการและสวัสดิการแก่นักศึกษาทั้งที่อยู่หอพักและนอกหอพัก มหาวิทยาลัยควรให้บริการและสวัสดิการแก่นักศึกษาทั้งที่อยู่หอพักและนอกหอพัก ได้แก่ การให้บริการอาหาร และนอน นอกเหนือจากบริการด้านวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาแล้ว โดยบริการอาหาร ก็ควรจะถูกหลักอนามัยมีความสะดวกและปริมาณที่เหมาะสม มีผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารมาเฝ้าด้วย ส่วนในด้านหอพักนิสิตนักศึกษาจะต้อง ให้นิสิตนักศึกษามีที่อยู่หลับนอนอย่างถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย ถือเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ทุกหอพักนักศึกษาจัดให้มีกิจกรรม ทางสังคม มียาสามัญประจำบ้าน ห้องรับแขก ห้องนั่งเล่น พร้อมเครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และน้ำดื่ม นอกจากนี้ในหอเล่นกีฬาของหอพักก็จะมีอุปกรณ์กีฬาครบครัน ในทำนองเดียวกัน ห้องสมุด ประจำหอพักก็มีหนังสือของหอพัก พอที่จะใช้ค้นคว้าได้พอสมควร สำหรับด้านความเป็นอยู่ของนักศึกษานิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยที่อยู่หอพัก ควรจะมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับ รวมทั้งนโยบายความเป็นอยู่ภายในหอพัก ซึ่งอาจจัดตั้งอยู่ในรูปคณะกรรมการประจำหอพัก เพื่อปกครองตนเอง ทั้งจัดงานในหอพักให้เป็นระบบ (System approach) รวมทั้งมีการจำแนกลักษณะงาน (Job discription) ของเจ้าหน้าที่และกรรมการแต่ละชุดให้เด่นชัด

²⁵ สำเนา ขจรศิลป์, หลักการกิจการนักศึกษา

²⁶ ทองเรียน อมรัชกุล, การบริหารกิจการนิสิต : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า 53-54.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา²⁷ กล่าวว่าหอพักควรจัดให้สวยงาม เป็นระเบียบ สะอาด มีสิ่งของที่ดีใช้ เสริมรสนิยมที่ดี มีกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ให้ทุกคนเคารพ มีความสะดวกสบาย สนับสนุนความเป็นตัวของตัวเองได้ดี

พันเลิศ²⁸ ได้กล่าวถึงการกำหนดพื้นที่บริการต่าง ๆ ในหอพักไว้ว่า

การกะประมาณความต้องการจำนวน และชนิดของหอพักในมหาวิทยาลัย สำหรับโครงการระยะยาว กล่าวคือ ไม่ใช่ทุกมหาวิทยาลัยจะมีหอพักทุกประเภทจัดให้เสมอไป และประเภทของหอพักก็แตกต่างกัน แล้วแต่สถานศึกษา เพื่อที่จะทราบถึงจำนวนเนื้อที่ที่ต้องการของหอพักที่ทางสถานศึกษาจะจัดสร้างจำเป็นต้องพิจารณาจากข้อมูลเหล่านี้ คือ

1. จำนวนนักศึกษา หรือประชากรที่จะเข้าพักในหอพัก
2. ชนิดของหอพักที่ตกลงใจจะสร้าง
3. ประมาณเนื้อที่ที่ต้องการในหอพักแต่ละประเภทที่จะสร้าง
4. การดำเนินการของแต่ละหน่วยหอพัก
5. องค์ประกอบอื่น ๆ ในหอพักมีโถงนั่งพักผ่อน ห้องประชุม ห้องอ่านหนังสือ ห้องเล่นเกม ส่วนรับประทานอาหาร ส่วนพักผ่อนนอกอาคาร และอื่น ๆ เป็นต้น
6. เนื้อที่บริการ (Service Area) และที่อยู่ของบ้าน

การกำหนด Planing Modules ของหอพักนั้นมีด้วยกันหลายมาตรฐาน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสะดวกสบายที่จะจัดให้กับหอพักแต่ละชนิด ตารางข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างการใช้เนื้อที่ของอาคารประเภทนี้ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียง ความเป็นจริงมากกว่าขนาดมาตรฐานที่ใช้ในต่างประเทศ

ตารางที่ 2.1 แสดงการใช้เนื้อที่ส่วนต่าง ๆ ของหอพัก

รายการ	เนื้อที่ (ตารางเมตร/คน)
ห้องพักนักศึกษาระดับปริญญาตรี	7.0
ห้องพักนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี	9.0
ห้องน้ำ - ห้องส้วม	1.0
ห้องกิจกรรม (Common Room)	2.0
ห้องซักรีด	0.25
ห้องอาหาร (Cafeteria)	0.75

แนวความคิดเกี่ยวกับนิสัยนักศึกษา

1. ลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษา

²⁷ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคลากรนิสิตนักศึกษา, หน้า 109

²⁸ พันเลิศ รัญญศิริ, "การศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยของนักศึกษา บริเวณชุมชนโดยรอบสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง" (วิทยานิพนธ์เคหพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) หน้า 14.

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในวัยระหว่าง 17-22 ปีโดยประมาณ อันเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเริ่มต้นการเป็นผู้ใหญ่ และช่วงของการพัฒนาการเป็นผู้ใหญ่ และเป็นช่วงของการพัฒนาการเป็นผู้ใหญ่จนถึงความเป็นผู้ใหญ่เต็มที่²⁹ และนักศึกษาแต่ละคนเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีเอกลักษณ์ บุคลิก และความสามารถ ที่แตกต่างกัน จึงมีการศึกษา และผู้สนใจ และวิเคราะห์ลักษณะ และธรรมชาติของนักศึกษาไว้ ดังนี้

ก. ลักษณะธรรมชาติของนักศึกษาไทย

จากการประชุมวิชาการ ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหัวข้อลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา³⁰ ที่ประชุมได้แบ่งลักษณะธรรมชาติของนักศึกษาออกเป็น

1) แบ่งตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

- 1.1 นักศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง และฐานะดี
- 1.2 นักศึกษาครูส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง และยากจน
- 1.3 นักศึกษาเกษตรส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง และยากจน

2) แบ่งตามพื้นฐานทางจิตวิทยา

- 2.1 การพัฒนาการทางด้านร่างกายของนักศึกษาในระดับนี้ จะมีความพร้อมช่วยเหลือตนเองได้
- 2.2 ด้านจิตใจ มีนิสัยอยากรู้ อยากเห็น แต่การเรียนการสอนยังไม่เอื้ออำนวยในการแสดงออกมากนัก นอกจากนั้นนักศึกษาระดับนี้จะชอบการมีส่วนร่วม มีแรงจูงใจสูง และอุดมคติสูง
- 2.3 ด้านสติปัญญา มีสติปัญญาฉลาด และฉลาดปานกลาง ส่วนนักศึกษาครูมีสติปัญญาระดับกลางส่วนใหญ่
- 2.4 พัฒนาการด้านสังคม จะชอบการรวมกลุ่ม มีการติดต่อสื่อสารกัน
- 2.5 พัฒนาบุคลิก เป็นไปตามค่านิยมของกลุ่ม และเป็นไปตามภูมิภาค เช่น ชาวใต้มักมีความกล้า เป็นต้น นอกจากนั้นนักศึกษาระดับนี้มักไม่ค่อยมีความคิดริเริ่ม
- 2.6 การปรับตัว เป็นไปตามค่านิยม และมักมีปัญหาในเรื่องการปรับตัว

ลักษณะของนักศึกษายังอาจจำแนกตามชั้นปีที่เรียน³¹ คือ

²⁹ ไพฑูรย์ สินลารัตน์, หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์) หน้า 39.

³⁰ ไพฑูรย์ สินลารัตน์, บรรณาธิการ, รายงานการประชุมทางวิชาการ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524) หน้า 8-9.

นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 นิสิตนักศึกษาพวกนี้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยได้ตั้งความคาดหวัง ดังนี้

- 1) ความสำเร็จในเชิงวิชาการ สนใจการศึกษาหาความรู้ความแตกต่าง ๆ
  - 2) ต้องการเข้าใจตนเอง (Self-Understand) เข้าใจปัญหาของโลก รวมทั้งแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง
  - 3) แสวงหาฐานะส่วนตัว
  - 4) ความเป็นมิตร ผูกพันอยู่กับเพื่อน และชอบรวมอยู่ในกลุ่ม
  - 5) เป็นผู้มีมนุษยธรรม สุภาพเรียบร้อย ให้ความคุ้มครอง และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ความรู้สึกทั่วไปของนิสิตนักศึกษาพวกนี้ในการเข้าไปศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ มีความรู้ระคนกันระหว่างความกลัว และความตื่นเต้น พวกนี้จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย

นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ส่วนใหญ่แล้วนิสิตนักศึกษาพวกนี้จะเกิดความไม่พอใจมหาวิทยาลัย แต่ในบางกรณีนิสิตนักศึกษาที่เพียงแต่จะมีความเบื่อ และรู้สึกเฉย ๆ ไม่ยินดียินร้ายต่อสภาพทั่วไปในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ก็เพราะพวกนี้ถูกทอดทิ้ง และไม่ได้รับการเอาใจใส่จนกระทั่งเกิดความรู้สึกขึ้นเองว่า ตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ดังนั้น ทางออกของนิสิตนักศึกษาเหล่านี้ คือ การริเริ่มสร้างความเป็นแบบแผนของกลุ่มย่อยขึ้นมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมเพื่อนฝูงขึ้น (Peer Culture)

นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 อันเนื่องมาจากเป็นนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มาแต่เดิม นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จะมีวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในลักษณะที่สูงมากสำหรับในกลุ่มนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ด้วยกันเอง จะมีความคิดเห็นแตกแยกออกไปน้อยมาก กล่าวคือ มีความคิดไปในแนวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน และทุกคนจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ลักษณะที่คล้ายกับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คือ ความไม่พอใจมหาวิทยาลัยให้ด้านต่าง ๆ รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์มหาวิทยาลัยอย่างรุนแรงเช่นเคย

นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 นิสิตนักศึกษาพวกนี้มีแนวโน้มที่จะหันความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัย เริ่มตั้งแต่ไม่สนใจวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา (Student Culture) รวมทั้งไม่ยอมรับระเบียบประเพณีของนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง โดยส่วนใหญ่แล้วจะสนใจกับเรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตหลังสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรีไปแล้ว

สำหรับมุลเลอร์ (Mueller)³² ได้กล่าวถึงลักษณะผู้เรียนในมหาวิทยาลัยว่า นักศึกษาเป็นกลุ่มย่อยของสังคมที่เกิดขึ้นเอง และมีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างชัดเจน ซึ่งได้แก่

- 1) ความแตกต่างในอายุ เป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุแตกต่างกันน้อยที่สุด จะอยู่ในช่วงอายุ 17-22 ปี ทำให้ มีผลต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในค่านิยม เป้าหมายความเหมือนกันในภาษา การแต่งกาย ความสนใจ และแนวความคิดต่าง ๆ

³¹ ทองเรือน อมรัชกุล, การบริหารกิจการนิสิต : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ, หน้า 38-39.

³² Mueller, Kate Hevener, Student Personnel Work in Higher Education, P. 94-102

- 2) มีพลังทางกายภาพสูง มีความกระตือรือร้นมาก และสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อเนื่องในเวลานาน
- 3) เป็นกลุ่มที่มาจากระดับกลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมค่อนข้างสูง คิดเป็น 1 ใน 3 ของประชากรทั่วไป
- 4) มีความเหมือนกันในความสนใจและชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้เป็นเพื่อนกันง่าย
- 5) อัตราส่วนระหว่างเพศชาย และหญิงไม่แน่นอน ซึ่งต่างจากสังคมทั่วไปซึ่งมีสัดส่วนระหว่างเพศชายและหญิง 50 :50 ทั้งนี้ขึ้นกับมหาวิทยาลัยมีความชำนาญทางสาขาวิชาเฉพาะที่จะดึงดูดความสนใจของเพศชายหรือเพศหญิง อย่างไรก็ตามความสนใจเรื่องเพศเป็นสิ่งที่อยากรู้อยากเห็นของวัยนี้ ดำรพคผันความละเอียดอ่อน และเป็นเครื่องหมายของการบรรลุวุฒิภาวะ และมีชื่อเสียง
- 6) เป็นกลุ่มที่มีอุดมการณ์ และความรู้สึก อารมณ์สูง
- 7) มีบุคลิกภาพที่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่ เพราะนักศึกษาไม่มีเกณฑ์ที่ไม่สามารถจะใช้กับเหตุการณ์จริงได้ มีความเชื่ออย่างลึกซึ้งแต่ยังไม่ได้ทดลอง ความเฉลียวฉลาดยังถูกรอปรำด้วยอารมณ์ ยึดมั่นคำขวัญมากกว่าเหตุผล ชอบสรุปง่าย ๆ โดยไม่คิดว่ายังไม่มีการทดสอบ

2. ประเภทของนักศึกษา

ประกอบ คุปรัตน์³³ ได้กล่าวว่า สภาพการที่พักอาศัยและการเดินทางมาเรียนที่สถาบันอุดมศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษา จึงได้จัดประเภทของนักศึกษาตามสภาพการพักอาศัยออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

- 1) พวกพักอาศัยอยู่กับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง นักศึกษาพวกนี้จะเดินทางมาเรียนแบบเข้าไปเย็นกลับ หรือแบบต้องเดินทางไปเรียน (Commuting Students) พวกนี้จะเป็นกลุ่มที่พ่อแม่เดือดร้อนน้อยที่สุดในแง่การเปลี่ยนแปลงด้านค่าใช้จ่าย หรือความเป็นห่วงใยบุตรหลานของตน ยกเว้นในกรณีที่สถานที่เรียนอยู่ไกลจากบ้านพักของตนมาก ๆ
- 2) พวกพักอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบัน พวกนี้บ้านพักอยู่ไกลจากสถาบันจนเกินกว่าจะเดินทางไปกลับได้ทุกวัน ที่เรียน หรืออาจต้องการความเป็นอิสระจากพ่อแม่ หรือต้องการชีวิตสนุกสนานแบบมหาวิทยาลัยก็แล้วแต่ นักศึกษาเหล่านี้ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง เพราะต้องจ่ายค่าที่พัก ค่าอาหาร ยิ่งมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในเขตชุมชน โอกาสหางานทำเพื่อหารายได้พิเศษก็ไม่มี
- 3) พวกพักอาศัยอยู่ในบ้านอิสระนอกเขตมหาวิทยาลัย พวกนี้คล้ายพวกอยู่อาศัยกับบิดามารดา หรือผู้ปกครองตรงที่ไม่ต้องอยู่อาศัยภายในบริเวณมหาวิทยาลัย อยู่นอกระเบียบของการพักอาศัย แต่ขณะเดียวกันก็เหมือนพวกพักอยู่หอพักของมหาวิทยาลัยตรงที่ต้องอยู่เป็นอิสระจากบิดามารดา เข้าบ้านอยู่กับเพื่อน อยู่หอพักเอกชน หรืออาศัยตามวัด พวกนี้อาจเสียค่าใช้จ่ายถูกกว่าพวกพักอาศัยอยู่ในมหาวิทยาลัย หรืออาจแพงกว่าแล้วแต่การเลือกสถานที่หรือโอกาส

³³ ประกอบ คุปรัตน์, "นิสิตนักศึกษา", ความเป็นผู้นำ เป้าหมาย และอำนาจในสถาบันอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) หน้า 187.

นอกจากนี้แล้ว ได้มีการจำแนกประเภทนิสิตนักศึกษา โดยสรรเสริญ อุทัยเฉลิม³⁴ ได้แบ่งประเภทของนิสิตนักศึกษาไทยจำแนกตามความมุ่งหมายในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้คือ

1) ประเภทมาเรียนเพื่อหาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม สังคมภายนอก เป็นหนอนหนังสือ

2) ประเภทมาเรียนเพื่อแสวงหาความรู้เพื่อตนเองและสังคม พวกนี้จะต่างกับพวกแรก เขาจะศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม ใช้เวลาว่างออกไปบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือสังคมให้ดีขึ้น

3) ประเภทแสวงหาแนวคิดใหม่ พวกนี้ได้ชื่อว่าเป็นพวกหัวก้าวหน้า ไม่ยอมหยุดนิ่งพยายามหาความรู้ใหม่ ชอบแสดงออก แสดงความคิดใหม่ ๆ แปลก ๆ พวกนี้ได้ชื่อว่า "ปัญญาชน" พวกนี้ถ้าได้รับการเอาใจใส่จากอาจารย์ช่วยชี้แนะแนวทางให้ข้อคิดที่ถูกต้อง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของคนพวกนี้จะทำให้กลุ่มขึ้นนำกลุ่มอื่นได้ เพราะถือว่าเป็นพวกก้าวหน้า หรือกลุ่มปฏิกริยา

3. ปัญหาของนักศึกษา

ปัญหาต่าง อาจพิจารณาแยกประเด็นได้ดังนี้³⁵

1) ค่านิยมการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นค่านิยมในครอบครัว และสังคมย้าให้ผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกิดความเข้าใจว่า ปริญาบัตรเป็นสิ่งที่มีความหมายมีความสำคัญต่อชีวิตในอนาคต การมุ่งสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมิได้ตระหนักในความสามารถของตน ความสนใจ ความตั้งใจ ตลอดจนความมุ่งหมายของชีวิต ทำให้นักศึกษาที่ไม่มีความพร้อมที่จะเรียนในอุดมศึกษาเข้ามาด้วยความไม่เต็มใจ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย หรือไม่สามรถจะเรียนได้

2) ความผิดหวังต่อสภาพหลังการคัดเลือก นักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ตกอยู่ในสภาพความไม่พึงพอใจต่อสถาบันที่สอบคัดเลือกได้ เมื่อไม่รักทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างดูยากปรับตัวไม่ได้ ขัดหูขัดตาไปหมด มีผลกระทบไปสู่การศึกษา และชีวิตของนักศึกษาเหล่านี้

3) ขาดจุดมุ่งหมายของชีวิต เป้าหมายของนักศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในเขตวงจำกัดว่า ขอให้สอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นแห่งใดก็ได้ เมื่อสำเร็จการศึกษาในอนาคตจึงทำให้หลายคนผิดหวัง

4) ขาดการแนะแนวด้านอาชีพ นักศึกษาในปัจจุบันได้มีข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการศึกษา และอาชีพน้อย จึงไม่สามารถจะตัดสินใจได้ถูกต้องว่าควรเลือกศึกษาในสาขาวิชาใด

5) ปัญหาการเงิน มีนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในขณะที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะบางคนมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทั้งที่ผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียให้เล่าเรียนได้ ทำให้นักศึกษากลุ่มนั้นเกิดความคับข้องใจ เป็นห่วงกังวลเนื่องจากไม่มีเงินค่าหน่วยกิต หรือบางครั้งก็ไม่มีเงินแม้แต่ค่าอาหารกลางวัน

6) ปัญหาครอบครัว มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งที่บิดาเสียชีวิต หรือมารดาเสียชีวิตไปแล้ว หรือมีครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่ สภาพครอบครัวที่สูญเสียผู้อุปการะ หรือหลักในชีวิตไป อาจทำให้นักศึกษาเกิดความว่าเหว่ ว่าวุ่น คับข้องใจ ไม่มีคนที่จะนำเรื่องต่าง ๆ ปรีกษาหรือขอ

³⁴ สรรเสริญ อุทัยเฉลิม, "มหาวิทยาลัยในทัศนะของข้าพเจ้า" คณะมหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) หน้า 183-184.

³⁵ วลัยภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคลากรนิสิตนักศึกษา, หน้า 15 - 22

ความคิดเป็นในการแก้ปัญหาบางประการได้ ทำให้มีผลมาสู่ห้องเรียน หรือการปรับตัวกับสภาพการศึกษา

7) ปัญหาสุขภาพ นักศึกษาแทบทุกคนมีปัญหาส่วนตัวติดต่อมาสู่สถาบันอุดมศึกษาด้วย เช่น ปัญหาทางสุขภาพ มีผู้กล่าวว่านักศึกษาเกือบทุกคนเป็น หรือเคยเป็นโรคทางเดินอาหาร ปวดท้อง ท้องไม่ปกติ โรคกระเพาะ และโรคหวัด หรือแพ้อากาศอยู่เสมอ อาจารย์แพทย์บางท่านเคยวิจัยพบว่า นิสิตแพทย์เองก็เป็นโรคขาดอาหาร นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาออกกำลังกาย สุขภาพจึงมักจะไม่ดี ทำให้เป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่าย นอกจากนั้นนักศึกษาอีกหลายคนมีปัญหาทางจิต เป็นโรคความเครียดสูง มีจิตวิตกกังวลในรูปแบบต่าง ๆ ความเครียดและปัญหาทางจิตอาจเกิดขึ้นจากความวิตกกังวลเรื่องการเรียน การปรับตัวกับเพื่อน หรือปัญหาทางครอบครัว หรือปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ

8) ปัญหาการเรียน เนื่องจากการเรียนระดับอุดมศึกษาเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาพยายามศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักค้นคว้า รู้จักใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต ชักถาม จดจำ สำรอง ปฏิบัติจริง และจากการอ่าน การเรียนระดับนี้จึงยากกว่าระดับมัธยมศึกษา การเรียนระดับนี้นักศึกษาจึงต้องรู้จักขวนขวายฝึกตนเอง สร้างวินัยในตนเอง ไม่มีอาจารย์คอยดูแล การจัดการเรียนค่อนข้างจะเป็นอิสระ จึงเป็นเหตุให้หลายคนไม่รู้จักบังคับใจตนเอง เกิดการขาดเรียน

ผลการสอบสวนใหญ่ในชั้นปีที่ 1 มักจะสอดดกกันเป็นส่วนมาก เมื่อได้คะแนนไม่ดีก็ยิ่งเกิดความท้อถอยมากยิ่งขึ้น เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน เกิดความเบื่อการฟังบรรยาย ไม่มีกำลังใจที่จะศึกษาค้นคว้า หรือเกิดแรงจูงใจให้อยากเรียน

นิพนธ์ คันธเสวี³⁶ ได้ศึกษา "ปัญหานิสิตในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" โดยสรุปแล้วการศึกษาค้นพบตรงกันว่า ปัญหาของนักศึกษามีปัญหาที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักศึกษาเอง ได้แก่ ปัญหาการเงิน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน บุคลิกภาพ
2. ความสัมพันธ์กับเพื่อน การคบเพื่อนต่างเพศ และเพศเดียวกัน
3. ความสัมพันธ์กับอาจารย์ ทั้งที่เป็นอาจารย์สอน อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนอกหลักสูตร
4. ปัญหาเกิดจากสถานที่เรียน สถานที่พักผ่อนภายในมหาวิทยาลัย ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ
5. ด้านการบริการสวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งระบบบริหารของมหาวิทยาลัย

4. ความต้องการของนักศึกษา

เมื่อถูกความต้องการของนักศึกษาซึ่งมีความต้องการเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป การพิจารณาความต้องการของนักศึกษาจึงมีได้หลายวิธี บางทีก็นำความต้องการของนักศึกษาไปสัมพันธ์กับ

³⁶ นิพนธ์ คันธเสวี, รายงานวิจัยเรื่อง, ปัญหานิสิต ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518)

จิตวิทยาการศึกษา พฤติกรรมศาสตร์ และทฤษฎีความต้องการต่าง ๆ ดังเช่น บุรีณชัย จงกลณี³⁷ ได้นำทฤษฎีของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ซึ่งเป็นทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ที่เรียกว่า Maslow's hierarchy of Needs นำมาพิจารณาความต้องการของนักศึกษา โดยกล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์จะมีลำดับชั้นจากต่ำไปหาสูง เมื่อความต้องการชั้นต่ำได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ ความต้องการลำดับสูงขึ้นไปก็จะตามมา ดังนี้

ขั้นที่ 1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นต้นอันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการมีชีวิตอยู่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

ขั้นที่ 2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs หรือ Security Needs) เป็นความต้องการความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย มีสวัสดิภาพจากสิ่งแวดล้อม ปราศจากการข่มขู่ และความยุติธรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก และการยอมรับ (Love Esteem Needs) เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นชื่นชม นิยมยกย่อง ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ได้กระทำไป และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

ขั้นที่ 5. ความต้องการที่จะบรรลุสิ่งปรารถนาสูงสุดในชีวิต (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของคนซึ่งต้องการจะทำงานตามความใฝ่ฝันของตน ต้องการงานเพื่ออุดมคติ เพื่ออุดมการณ์ของตน

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ขั้น ตามทฤษฎีของมาสโลว์แล้ว สามารถนำเอกลักษณ์ของนักศึกษามาพิจารณาถึงความต้องการ 5 ขั้นได้ เพราะนักศึกษามีวัยที่กำลังแสวงหาเอกลักษณ์และแนวคิดของตนเอง มีสติปัญญา มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรัก ความอบอุ่น ปลอดภัย ความเชื่อมั่น และมีอุดมการณ์สูง ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่พวกเขากระทำในมหาวิทยาลัย เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนา และการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชนทั่วในชนบท และในเมือง เป็นต้น สังคมระดับมหาวิทยาลัยหรือสังคมของชาวอุดมศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมทั้งนอกหลักสูตร และร่วมหลักสูตรด้วยกัน เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์ และเพื่อร่วมกันดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์นั้น ๆ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา³⁸ ได้กล่าวถึงความต้องการของนักศึกษาอีกว่า นักศึกษายังมีความต้องการให้การเรียนของเขาสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงของสังคม ต้องการให้สังคมอุดมศึกษายอมรับความคิดเห็น และการกระทำของเขา เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ อันกระทบกระเทือนการดำเนินกิจการ และการบริการมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะเขาคิดว่าเขามีส่วนสำคัญในการที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และสามารถให้เหตุผลที่สอดคล้อง และตรงต่อความเป็นจริงแก่มหาวิทยาลัยได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัยของนักศึกษา

³⁷ บุรีณชัย จงกลณี, บริหารงานบริการและกิจการนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2525) หน้า 24-26.

³⁸ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคลากรนิสิตนักศึกษา

1. งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยในประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยในด้านปัญหา และความต้องการของนักศึกษา ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ประเทือง เกาจี่³⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาและความต้องการของนิสิตที่อยู่ประจำหอพักของมหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาในส่วนภูมิภาค” กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ นิสิตชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ปีการศึกษา 2516 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน พิษณุโลก สงขลา และมหาสารคาม พบว่านิสิตประสบปัญหาและมีความต้องการให้ด้านต่าง ๆ ของหอพักดังนี้ คือ นิสิตมีส่วนร่วมในการเลือกอาจารย์ ผู้ปกครอง และการวางระเบียบของหอพักน้อย วิทยาลัยไม่ให้ความสนใจในการปรับปรุงหอพัก บริการประกันสุขภาพ และบริการข่าวสาร เช่น หนังสือพิมพ์ ห้องสมุด โทรทัศน์ยังไม่เหมาะสม อาจารย์ผู้ปกครองหอพักเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของนิสิตน้อย นิสิตไม่กล้าเข้าพบอาจารย์เพื่อขอคำปรึกษา คณงาน ภารโรง และแม่ครัวมีความประพฤติไม่เหมาะสม และขาดความสะอาดในการปรับปรุงอาหารของเพื่อนร่วมหอพัก อุปกรณ์กีฬาน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ การจัดทัศนศึกษาน้อย มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสติปัญญาที่จัดขึ้นมีอัตราไม่เหมาะสมกับกิจกรรมอื่น ๆ นิสิตภายในหอพักให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ น้อย ห้องน้ำ ห้องส้วมไม่สะอาด ยาสำหรับรักษาพยาบาลไม่เพียงพอ สถานที่ทำงานในหอพักไม่เหมาะสม และทางมหาวิทยาลัยเอาใจใส่ต่อปัญหาของนิสิตน้อย

พัทตร์พริ้ง เพ็ญรัตน์⁴⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสำรวจทัศนคติของนิสิตที่มีต่อบริการของหอพักนิสิตหญิง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นิสิตหอพักหญิง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2518 จำนวน 176 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การจัดบริการของหอพักสนองต่อความต้องการของนิสิตส่วนใหญ่ แต่ยังมีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ไม่ได้รับความสะดวก ห้องสมุดมีหนังสือน้อย หอพักไม่ได้จัดหาอุปกรณ์สำหรับการเล่นกีฬาให้นิสิตอย่างเพียงพอ ยังไม่มีมาตรฐานการที่ดีสำหรับการหนีไฟ และการป้องกันอัคคีภัย นิสิตตระหนักและเล็งเห็นประโยชน์ของการพักในหอพัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการรู้จักปกครองตนเอง การเรียนรู้ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น แต่หอพักยังไม่สามารถกระตุ้นให้นิสิตรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้เพียงพอ

³⁹ ประเทือง เกาจี่, “การศึกษาปัญหา และความต้องการของนักศึกษาที่อยู่ประจำหอพักของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในส่วนภูมิภาค ปีการศึกษา 2516” (ปริญญาานิพนธ์, วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. 2516) บทคัดย่อ

⁴⁰ พัทตร์พริ้ง เพ็ญรัตน์, “การสำรวจทัศนคติของนิสิตที่มีต่อการบริการของหอพักนิสิตหญิง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518) บทคัดย่อ

ในปีเดียวกันนี้ ศิขั นิจโรจน์กุล⁴¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาของนักศึกษาที่อยู่ประจำหอพักของมหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์" กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักศึกษาหอพักมหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ปีการศึกษา 2518 จำนวน 90 คน พบว่า ปัญหาในหอพักมีดังนี้คือ ทางมหาวิทยาลัยมีการเอาใจใส่ต่อการปรับปรุงหอพักน้อย การจัดบริการข่าวสาร (หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ) ใช้น้อยไม่พอเหมาะกับจำนวนนักศึกษาภายในหอพักยังไม่มียุทธศาสตร์สำหรับการพักผ่อน ยาปฐมพยาบาลมีไม่เพียงพอ ห้องน้ำ ห้องส้วม ไม่สะอาดเท่าที่ควร เพื่อนผู้อาศัยรวมอยู่ด้วยยังบกพร่องในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของเพื่อน คนงานภารโรง เจ้าหน้าที่ ยามคอยดูแลรักษาของในหอพักน้อย

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ของที่พักอาศัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ งานวิจัยของ พิทักษ์ พุฒรัตน์⁴² ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครูยะลา และพบว่านักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักของวิทยาลัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่พักอยู่บ้านเช่า และพักอยู่หอพักเอกชน และนักศึกษาที่พักอยู่ใกล้วิทยาลัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่พักอยู่ไกลจากวิทยาลัยอีกด้วย

ส่วนวุฒิพล สกลเกียรติ⁴³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 2 ที่อาศัยอยู่ในหอพักและนอกหอพักมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นิสิตชั้นปีที่ 2 ทั้งชายและหญิงของทุกคณะ ยกเว้นคณะอุตสาหกรรมเกษตร ที่พักอาศัยอยู่ในหอพัก วิทยาเขตบางเขน ปีการศึกษา 2522-2523 จำนวน 551 คน พบว่า นิสิตที่อาศัยอยู่ในหอพัก และนอกหอพักทุกคณะวิชา ยกเว้นคณะวิศวกรรมศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสถานที่พักอาศัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าเฉพาะ นิสิตที่อาศัยอยู่ในหอพัก บริเวณที่ตั้งของที่พักอาศัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงองค์ประกอบเดียว แต่นิสิตที่อาศัยอยู่นอกหอพัก มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักอาศัย ที่บริการแก่นิสิตนั้นหนาแน่นกว่าในที่พักอาศัย สำหรับการพักผ่อนและออกกำลังกาย มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴¹ ศิขั นิจโรจน์กุล, "การสำรวจปัญหาของนักศึกษาที่อยู่ประจำในหอพัก มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์ ปี พ.ศ. 2518" (ปริญญาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2518)

⁴² พิทักษ์ พุฒรัตน์, "ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครูยะลา"(วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต)

ในเรื่องเกี่ยวกับกับการจัดบริการ และสวัสดิการของหอพักนิสิตนักศึกษา เจ็ดโถม⁴⁴ (2518) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และการบริหารหอพักเอกชนในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาในหอพักเอกชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนถึงอุดมศึกษาจำนวน 315 คน พบว่าในการเลือกหอพักนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่คำนึงถึงความปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคำนึงถึงความสะดวก สิ่งแวดล้อม ค่าบริการหอพัก และการคมนาคม มีส่วนน้อยที่คำนึงถึงอาหารในหอพัก และในด้านการเลือกห้องนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมเลือกห้องพักคู่ เพราะต้องการมีเพื่อน รองลงมาเพราะประหยัดทรัพย์

พรจันทร์⁴⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามความรู้ของผู้บริหารนิสิตหอพักเก่า และนิสิตหอพักปัจจุบัน พบว่าด้านบริการ และสวัสดิการที่นิสิตปัจจุบัน ชายและหญิงรับรู้ความแตกต่างกัน ปัญหาที่นิสิตชายมีมากกว่าคือ ความสะดวกของบริการน้ำใช้ ไฟฟ้าภายในหอพักการจัดบริการน้ำดื่มที่สะอาด สภาพที่นอน ตู้เสื้อผ้า โต๊ะเขียนหนังสือในหอพักความสะดวกของการจัดบริการรับจดหมาย ทัศนคติ พัสตุ และโทรเลข การบริการข่าวสาร หนังสือพิมพ์ การอำนวยความสะดวก เมื่อมีบุคคลภายนอกมาติดต่อ การจัดสวัสดิการการด้านการรักษาพยาบาล การจัดยามดูแลทรัพย์สิน และความปลอดภัย รวมทั้งการซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องใช้ที่ชำรุด ในด้านกิจกรรมโดยส่วนรวมเห็นว่ามีปัญหาน้อยด้านต่าง ๆ แก่นิสิตเป็นปัญหามาก ปัญหาความร่วมมือของนิสิตในการจัดกิจกรรม และความเหมาะสมของกิจกรรมมีปัญหาค่อนข้างมาก

สำหรับมังกูร⁴⁶ ได้ทำการสำรวจปัญหาในการศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2517 - 2518 พบว่าการอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย นิสิตประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดความสงบในหอพัก มีเสียงรบกวนทั้งเปิดวิทยุ การตะโกนด่าซึ่งกันและกัน ห้องพักแต่ละห้องมีนักศึกษาพักกันอยู่หลายคน หอพักเป็นแหล่งมั่วสุมการพนันและการดื่มสุรา การบริการไม่ดี รุ้นที่รุ่มน่องไม่มีความเกรงใจกัน สภาพของหอพักทำให้ซีเกียเรียนหนังสือ

สำหรับ ดารณี⁴⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่อยู่อาศัยอยู่ในหอพัก และนอกหอพักของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบ

⁴⁴เจ็ดโถม เจริญวิจิตร, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และบริการหอพักเอกชนในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), บทคัดย่อ

⁴⁵พรจันทร์ ล่องสกุล, "ปัญหาของหอพักนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามการรับรู้ ของผู้บริหารนิสิตหอพักเก่า และนิสิตหอพักปัจจุบัน" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), บทคัดย่อ

⁴⁶มังกูร ชัยพันธ์, รายงานการสำรวจปัญหาในการศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และบริหารธุรกิจ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518)

⁴⁷ดารณี ปิยะวรรณสุทธิ, "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่อยู่อาศัยอยู่ในหอพัก และนอกหอพักมหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) บทคัดย่อ

ว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะ กับที่พักอาศัยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สำหรับ พันเลิศ⁴⁸ ได้ทำการศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยของนักศึกษาบริเวณชุมชนโดยรอบสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งได้ศึกษาลักษณะทางกายภาพของหอพักเอกชนสำหรับนักศึกษาที่มีอยู่ในบริเวณรอบ ๆ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่าหอพักส่วนใหญ่สร้างโดยชาวบ้านในบริเวณนั้น มีการกระจายตัวเป็นกลุ่มๆ หอพักส่วนใหญ่ขาดคุณภาพในการอยู่อาศัย ห้องพักขนาดเล็ก กั้นแคบ อึดอัด ไม่ถูกสุขลักษณะ และไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักให้แก่นักศึกษา เนื่องจากค่าเช่าต่ำ แต่ในทางตรงข้ามกลับมีนักศึกษาอยู่เต็มทุกห้องพัก แสดงให้เห็นถึงความต้องการของที่พักอาศัยอย่างมากของนักศึกษา

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหอพักนักศึกษาของต่างประเทศแล้ว จะพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนิสิตนักศึกษาที่ได้พักอยู่ในหอพักที่อำนวยความสะดวกสบาย มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน และมีกิจกรรมในหอพักมีน้อย อาจจะเป็นเพราะทางหอพักในต่างประเทศมีความพร้อมในด้านบริการทุกด้าน จึงทำให้นักวิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบของหอพักที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตนักศึกษา เพื่อจะได้หาแนวทางในการพัฒนารูปแบบหอพักให้สมบูรณ์มากที่สุด เช่น

Leydon⁴⁹ ได้กล่าวถึงการวิจัยของวิทยาลัย Stephens เกี่ยวกับแผนการทดลองประสิทธิภาพของการอยู่หอพัก กับการเรียนของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี หอพักที่ใช้ในการทดลองเป็นหอพักใหม่ ซึ่งมีที่ทำการของอาจารย์ห้องเอนกประสงค์สำหรับการเรียนและการพักผ่อนด้วย โดยมีการวางแผนการใช้หอพักเป็นที่รวมกลุ่มนิสิตนักศึกษาและคณาจารย์ สำหรับโครงการเรียนในหอพักจะจัดขึ้นเป็นพิเศษแตกต่างจากโครงการเรียนปกติ โดยจะเปิดวิชาที่เป็นพื้นฐานในการเรียนของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน และคณาจารย์ผู้สอนจะประสานงานกันอย่างใกล้ชิด สำหรับวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้น จะเป็นแนวทางในการอธิบายถึงกิจกรรมในการวางแผนการศึกษาในหอพัก โดยคาดหวังไว้ว่าจะประสบความสำเร็จ วัตถุประสงค์ซึ่ง Leydon กล่าวไว้มี 11 ประการดังนี้ คือ

1. สร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา โดยคาดหวังว่านิสิตนักศึกษาจะเห็นคุณค่าของการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต และมีความคิดว่า

⁴⁸ พันเลิศ ธีัญญสิริ, "การศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยของนักศึกษาบริเวณชุมชนโดยรอบสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง" (วิทยานิพนธ์ เภศพัฒนศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537) บทคัดย่อ

⁴⁹ Leydon, Ralph C. "Residence Hall as an Integral Part of the Learning Environment." *Current Issues the Higher Education*. (1966)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยเป็นสถานที่ที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญาโดยมีคณาจารย์เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ

2. เพื่อเร้าและอำนาจความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์ในตัวนิสิตนักศึกษาแต่ละคน โดยจัดอาจารย์ให้ความช่วยเหลือตามความต้องการ และเปิดโอกาสให้ทำงานด้วยตนเองอย่างอิสระ

3. เพื่อผสมผสานการอยู่อาศัยในหอพักกับโครงการเรียนของนิสิตนักศึกษาโดยให้นิสิตนักศึกษาได้มีความรู้ ว่า หอพักกับการเรียนเป็นสิ่งที่ดำเนินไปร่วมกัน

4. เพื่อค้นหารูปแบบใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน โดยอาจารย์ผู้สอนได้นำรูปแบบการสอนต่าง ๆ เข้ามาใช้ ซึ่งประสบผลสำเร็จ และเป็นที่น่าพอใจอย่างมาก

5. เพื่อพัฒนาและทดลองวิธีการสอน โดยใช้โทรทัศน์วงจรปิด และโสตทัศนูปกรณ์ ตลอดจนเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

6. เพื่อการศึกษาถึงการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการสอน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความเต็มใจต่อการแก้ปัญหาของกลุ่ม

7. การจัดความซับซ้อนในหลักสูตรและวิชาการต่าง ๆ โดยในแต่ละสัปดาห์จะมีการประชุม รายงาน และหาทางหลีกเลี่ยงความซับซ้อนต่าง ๆ

8. เพื่อทดลองใช้เวลาสำหรับการสอน การให้คำปรึกษา และกิจกรรมนอกห้องเรียน

9. เพื่อให้คณาจารย์มีความคล่องตัว สามารถยืดหยุ่น เวลาการสอน และเพิ่มเวลาในการฝึกฝนตนเองในด้านการสอนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

10. เพื่อผสมผสานการให้คำปรึกษากับงานการสอนของคณาจารย์

11. เพื่อทดลองการจัดโครงการห้องเรียนพิเศษ โดยเพิ่มความรับผิดชอบต่อนิสิตนักศึกษาให้มากขึ้น และใช้ห้องประชุมของหอพักให้สัมพันธ์กับโครงการเรียน

ผลการทดลองของโครงการนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และเป็นนวัตกรรมที่น่าสนใจมาก

Blackman⁵⁰ ได้กล่าวถึง งานวิจัยของวิทยาลัย Justin Morrill แห่งรัฐ Michigan ซึ่งได้จัดตั้งหอพักขึ้นใหม่ โดยมีโครงสร้างของหอพักแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหอพักนิสิตนักศึกษาชาย ส่วนที่เป็นหอพักสำหรับนิสิตนักศึกษาหญิง และศูนย์ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างหอพักทั้งสอง ในศูนย์ประกอบด้วย บาร์ ห้องอาหาร ห้องนันทนาการ ห้องเรียน ห้องทดลองวิทยาศาสตร์ ที่ทำการของคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ห้องประชุม และห้องสมุด การทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะพยายามยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ในด้านวัฒนธรรม และสติปัญญาแก่ผู้พักอาศัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว หอพักจึงต้องมีบรรยากาศที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมและสติปัญญา โดยจัดห้องสมุด ห้องทำงานของสภานิสิตนักศึกษา ห้องคำให้คำปรึกษา ที่ทำการของอาจารย์ที่ปรึกษา การเปิดวิชาเรียนในหอพัก และกิจกรรมร่วมหลักสูตร โดยนิสิตนักศึกษาชายและหญิงจะใช้สถานที่ที่ศูนย์นี้ร่วมกัน

⁵⁰ Blackman Edward B., "Residence Hall as an Inteligent Part of the Learning Environment." Current Issue In Higher Education. (1966)

สภาพของหอพักช่วยส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษา และคณาจารย์ได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังเลิกเรียนแล้ว ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดให้เกิดขึ้นด้วย นอกจากนั้นแล้วการเปิดวิชาสอนภายในหอพักซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษาในการจัดเวลาเรียน และประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาเดินทาง การสอนในบางวิชาจะใช้การสอนทางโทรทัศน์วงจรปิดซึ่งทางหอพักได้จัดห้องเรียนเฉพาะไว้ การสอนทางโทรทัศน์นี้จะทำให้ทำการสอนในช่วงเช้า และทบทวนในเวลากลางวัน เย็น หรือค่ำ และบางครั้งคณาจารย์อาจจัดการบรรยายขึ้นในช่วงเวลาเย็นหรือค่ำ หรืออาจเชิญผู้มีชื่อเสียงมาบรรยาย และเยี่ยมเยียนด้วย

การบริการด้านอื่น ๆ ภายในหอพักที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ก็คือ การบริการให้คำปรึกษาภายในหอพัก โดยผู้ให้คำปรึกษาจะประสานงานกับคณาจารย์ ปล่อยให้เกี่ยวข้องในการติดตามผล และสังเกตพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษา การบริการแลกเปลี่ยนหนังสือเรียนที่ใช้แล้วหรือซื้อในราคาถูก และบริการ นันทนาการซึ่งได้แก่ การแสดงดนตรี และอื่น ตลอดจนปาสูกา

การจัดโครงการดังกล่าว นับว่าเป็นผลดีต่อการศึกษาในหอพัก เป็นอย่างมาก นิสิตนักศึกษาให้ความสนใจต่อกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดีมากกว่างานที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัยเสียอีก ตลอดจนความภาคภูมิใจในผลการเรียน

จากงานวิจัยของทั้งสองโครงการข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามของสถาบันการศึกษาในการสร้างหอพักให้เป็นสถานที่ที่จะช่วยพัฒนาสติปัญญา และความรู้ให้สัมพันธ์กับการเรียนของนิสิตนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการเรียน

ในปี ค.ศ. 1971 Murphy⁵¹ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ทัศนคติของหัวหน้านักศึกษาในหอพักเกี่ยวกับความสะดวกสบาย โปรแกรมผู้ดำเนินงาน ข้อบังคับและสภานักศึกษาของหอพักวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย" โดยมุ่งสำรวจทัศนคติที่เหมือนกัน และแตกต่างกันของหัวหน้านักศึกษาในหอพัก รวม 5 ประเด็น คือ ความสะดวกสบายภายนอก โปรแกรมข้อบังคับและระเบียบ บทบาทและหน้าที่ของผู้ดำเนินงาน และสภานักศึกษา การวิจัยนี้ใช้ประชากรที่เป็นหัวหน้านักศึกษาของหอพักต่าง ๆ จำนวน 657 คน จาก 82 สถาบัน แบ่งวิเคราะห์เป็น 2 พวก คือ พวกที่แบ่งตามเขตทางภูมิศาสตร์ กับอีกพวกหนึ่งวิเคราะห์รวมทั้งหมด รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผลปรากฏว่า นักศึกษาโดยส่วนรวมมีความพอใจในความสะดวกสบายที่ได้รับจากหอพัก แต่นักศึกษาที่อยู่บริเวณทะเลสาบทั้ง 5 ชอบความสะดวกจากหอพักมากกว่าพวกที่อยู่ทางริมมหาสมุทรแอตแลนติกตอนใต้ นักศึกษาทุก ๆ ภาคมีความเห็นตรงกันว่า โปรแกรมต่าง ๆ ของหอพักมีผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของหอพัก นักศึกษามีความเห็นในทางลบในเรื่องกฎข้อบังคับมากที่สุด และนักศึกษายุ่งพอใจหอพักในทุก ๆ ด้านมากกว่านักศึกษาชาย

⁵¹ Murphy, Patrick M., "A National Study of Residence Hall Student Leader Attitude Towards College and University Residence Hall Facilities, Programs, Staff Rules and Student Government" Dissertation Abstracts International (August 1972)

ปีถัดมา Pearson (1973)⁵² ได้ศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ของที่พักอาศัยที่มีผลต่อคุณลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย" กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยเพอร์ดู (Purdue) จำนวน 204 คน อาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย 100 คน อาศัยอยู่ในบ้านพักส่วนบุคคลของมหาวิทยาลัย 104 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แนวโน้มสำคัญระหว่างที่พักอาศัยที่แตกต่างกันนั้น ทำให้มีผลต่อคุณลักษณะด้านการปรับตัว และการพัฒนานิสัยการอยู่ร่วมกัน นิสิตที่อยู่อาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มด้านความเอื้อเฟื้อ และให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนมากกว่านิสิตที่อาศัยอยู่ในบ้านพักส่วนบุคคลของมหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า ต่างก็เห็นความสำคัญของหอพักนิสิตนักศึกษาว่า เป็นสถานที่ที่สามารถพัฒนานิสิตนักศึกษาได้ด้วยวิธีการปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม สร้างความพร้อมด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคมและอารมณ์ นอกเหนือจากการให้ความรู้เป็นพื้นฐานแล้ว แต่ในประเทศไทยยังมีอุปสรรคในการพัฒนาหอพักนักศึกษาให้เต็มรูปแบบได้ เนื่องจากสภาพความเป็นเจริญทางด้านเศรษฐกิจยังไม่ทัดเทียมกับต่างประเทศ ซึ่งมีความเจริญมากกว่า และสามารถจัดรูปแบบของหอพักที่สมบูรณ์แบบ เพื่อรองรับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ดีกว่า แต่อย่างไรก็ตามหากผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทย ให้ความสำคัญ และความสนใจในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง โดยการให้บริการ สวัสดิการ จัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาอย่างเต็มที่ การบริหารงานหอพักนักศึกษาก็จะประสบความสำเร็จได้เช่นกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิไลวัลย์ กฤษณะภุติ และสำเริง จันทรสวรรณ⁵³ ได้ศึกษาปัญหาสุขภาพจิต และความต้องการด้านสวัสดิการหอพักของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยศึกษาจากนักศึกษาในปีการศึกษา 2523 จำนวน 3,472 คน พบว่าลักษณะทั่วไปนักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพครอบครัวส่วนใหญ่บิดามารดายังมีชีวิตอยู่ด้วยกัน และเป็นผู้ประกอบการด้านการเงิน นักศึกษาส่วนใหญ่มีร่างกายสมบูรณ์พอใช้ ส่วนสภาพจิตใจ พบว่านักศึกษามีความวิตกกังวลมากที่สุดร้อยละ 56.5 ของนักศึกษาที่ตอบคำถามทั้งหมด ส่วนสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตอันเนื่องจากสภาพครอบครัวมีปัญหาเศรษฐกิจและครอบครัวแตกแยก แต่ไม่พบสาเหตุสุขภาพจิตอันเนื่องจากระยะเวลาที่อยู่หอพัก สำหรับความต้องการด้านสวัสดิการหอพักนักศึกษา พบว่าบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ยังไม่เพียงพอ ควรได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ความสะอาดของห้องน้ำห้องส้วมพอใช้ได้ ยามรักษาความปลอดภัยหอพักเวลากลางคืนพอใช้ได้ ตูยาสามีัญประจำหอพัก โทรศัพท์ โทรทัศน์ มีประโยชน์และควรมีประจำหอพัก และควรจัดห้องพักให้เพียงพอ และรักษากฎระเบียบของหอพักอย่างเหมาะสม

⁵² Pearson, Thomas Eugene. "The Relationship of Residence Hall to Characteristic of Upperclass students," Dissertation Abstract International (34 (8) : 1973)

⁵³ วิไลวัลย์ กฤษณะภุติ และสำเริง จันทรสวรรณ, รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาสุขภาพจิต และความต้องการด้านสวัสดิการหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2523)

เพียงใจ สาตะรักษ์ อึ้งสกุล และคณะ⁵⁴ ได้ศึกษาลักษณะการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ในปีการศึกษา 2526 พบว่า นักศึกษาอยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมเดียวกัน มีการเลือกรับประทานอาหารส่วนใหญ่รับประทานอาหาร 3 มื้อ สำหรับการเลือกรับประทานอาหารดูความสะดวกของถ้วย ชามของผู้ขาย ตลอดจนความสะดวกของอาหารเป็นหลักในการเลือกรับประทานอาหารนั้น ส่วนใหญ่ไม่คำนึงว่าในแต่ละมื้อจะได้รับอาหารครบ 5 หมู่ หรือไม่ แต่จะให้ความสำคัญที่อาหารสะอาด และปรุงสุกใหม่ และนักศึกษาใช้จ่ายค่าอาหารต่อวันประมาณ 21-30 บาท จำกรายได้ทั้งหมดเดือนละประมาณ 1,001-1,500 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60 ของค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือน

สว่างจิต ศรีระชา⁵⁵ ได้ศึกษาชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นในภาคต้น ปีการศึกษา 2528 ครอบคลุม 6 ด้าน คือ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านการเมืองการปกครอง และศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อชีวิตนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย และเที่ยวเตร่ในเมืองขอนแก่น และท่องเที่ยวตามสถานที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่วนใหญ่วัฒนธรรมประเพณีที่จัดขึ้นมีความสัมพันธ์กับนักศึกษาใหม่ ด้านสังคม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์สนิทสนมในกลุ่มเพื่อนที่เป็นนักศึกษาด้วยกันมากกว่าบุคคลอื่น ด้านเศรษฐกิจ นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงินเป็นค่าอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ด้านการศึกษา นักศึกษารุ่นพี่มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่นักศึกษารุ่นน้อง นักศึกษาส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือในช่วงสอบ และใช้ห้องสมุดเป็นจำนวนมากเฉพาะในช่วงที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ทำรายงาน และอ่านหนังสือสอบด้านการเมืองการปกครอง การจัดกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาส่วนใหญ่จะเกิดจากการเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ และเนื่องมาจากความบกพร่องของการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ส่วนองค์ประกอบที่มีผลต่อชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่ทำให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย สภาพของมหาวิทยาลัย สภาพหอพักนักศึกษา วัฒนธรรมและประเพณีนักศึกษา ลักษณะการเรียนการสอน กลุ่มเพื่อน การบริหารงานของมหาวิทยาลัย ลักษณะนักศึกษา ครอบครัวและกลุ่มสังคม ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย สภาพสังคม การเมืองการปกครองของประเทศ และสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าวนี้มีผลต่อชีวิตนักศึกษาในแต่ละมิติหลากหลายแตกต่างกันไป ปัจจัยบางอย่างมีผลต่อชีวิตนักศึกษาเฉพาะบางมิติเท่านั้น และปัจจัยบางอย่างมีผลต่อชีวิตนักศึกษาในหลายมิติ

นอกจากนี้ สว่างจิต ยังได้กล่าวถึงชีวิตนักศึกษาในหอพักมหาวิทยาลัยว่า นักศึกษาที่พักในหอพักของมหาวิทยาลัย มีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างสุขสบาย มหาวิทยาลัยได้จัดบริการและสวัสดิการที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาในหอพักมากที่สุด เช่น การให้บริการน้ำดื่ม น้ำใช้ และการใช้ไฟฟ้าในหอพัก โดยไม่จำกัดในเรื่องเวลา และลักษณะอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในหอพัก แต่

⁵⁴ เพียงใจ สาตะรักษ์-อึ้งสกุล และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะการบริโภคอาหารของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2526) หน้า 38-40.

⁵⁵ สว่างจิต ศรีระชา, "ชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) หน้า 323-324.

การอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากย่อมจะต้องมีปัญหาต่าง ๆ ตามมา นักศึกษาจำเป็นจะต้องเรียนรู้และรู้จักแก้ปัญหา และต้องมีการปรับตัวเพื่อจกได้ดำรงชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสมช่วงเวลาที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักศึกษาใหม่ จะมีความรู้สึกตื่นเต้นในการเข้าพักหอพักของมหาวิทยาลัย และมีความคาดหวังว่าหอพักมหาวิทยาลัยจะเป็นหอพักที่ดี และมีสภาพที่เหมาะสมกับชีวิตนักศึกษา และระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษาด้วย แต่ในสภาพความเป็นจริงที่นักศึกษาใหม่ได้พบเมื่อเข้าพักในหอพักไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีความจำเป็นต้องจัดห้องพักให้นักศึกษาได้เข้าพักมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น หอพักนักศึกษาหญิงบางห้องต้องจัดเข้าพักจำนวน 3-4 คนต่อห้อง ส่วนหอพักนักศึกษาชายแม้ว่าจะจัดให้นักศึกษาเข้าพักตามสภาพที่เหมาะสมแล้วแต่การที่มีนักศึกษาชายสิงหอยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้สภาพห้องพักมีความแออัดมาก ห้องพักบางห้องนักศึกษาใหม่จะต้องนอนบนฟูกที่นำมาใช้ปูนอนกลางห้องพัก ทำให้ห้องพักไม่มีบริเวณที่มากพอที่จะใช้เดิน หรือแต่งตัว ทำให้นักศึกษาใหม่ และนักศึกษารุ่นพี่เกิดความรู้สึกอึดอัด และไม่สะดวกสบายอย่างที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น นักศึกษารุ่นพี่ไม่พอใจที่มีนักศึกษาใหม่ เข้ามาพักในหอพักตน เพราะทำให้ห้องพักแออัดมากขึ้น อุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องพักต้องใช้ร่วมกัน ไม่สะดวกสบาย บางครั้งต้องแบ่งเนื้อที่ตู้เสื้อผ้า โต๊ะอ่านหนังสือ ราวตากผ้า และอื่น ๆ ให้นักศึกษาที่เข้ามาอยู่ใหม่ด้วย ปัญหาเหล่านี้ได้สร้างความไม่พอใจให้กับนักศึกษารุ่นพี่บางคน และก่อให้เกิดความกดดันในความรู้สึกของนักศึกษาใหม่ ที่จะต้องเผชิญกับการกระทำของรุ่นพี่ แต่ถ้าหากนักศึกษาใหม่ได้เข้าพักในหอพักที่มีนักศึกษารุ่นพี่ที่มีอิทธิพลน้อยหรือที่ให้การต้อนรับที่อบอุ่น นักศึกษาใหม่ก็จะง่ายต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมห้อง

จากการศึกษาปัญหาของนักศึกษาใหม่ที่เข้าพักในหอพักของมหาวิทยาลัยจะพบว่าปัญหาในหอพักสำหรับนักศึกษาใหม่เกิดจากการกระทำของนักศึกษารุ่นพี่ และการปรับตัวในการอยู่ร่วมห้องพัก ส่วนมากนักศึกษาใหม่จะเป็นฝ่ายที่ต้องปรับตัวเข้าหานักศึกษารุ่นพี่ที่อยู่ห้องเดียวกัน

ส่วน วิลาวรรณ⁵⁶ ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งผลของการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการปรับตัวทางการเรียน ด้านหอพักและบรรยากาศทั่ว ๆ ไป และด้านการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และนักศึกษาบางส่วนมีปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านศาสนา และศีลธรรม ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านการสอนและความสัมพันธ์กับอาจารย์ และด้านกิจกรรมนักศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบปัญหาของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาชายมีปัญหาว่านักศึกษามากกว่านักศึกษหญิงในด้านการเงิน ด้านศาสนา และศีลธรรม ด้านกิจกรรมนักศึกษา และด้านหอพักและบรรยากาศทั่ว ๆ ไป นักศึกษาหญิงมีปัญหาว่านักศึกษชายในด้านสุขภาพและบุคลิกภาพ

⁵⁶ วิลาวรรณ จารุชัยนิวัฒน์ "ปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564) บทคัดย่อ.

ส่วนความต้องการพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการในทุกๆ ด้าน ในระดับมีความต้องการและมีความต้องการมาก นักศึกษาชายมีความต้องการมากกว่านักศึกษาหญิงในด้านการเงิน และการบริหารงานของมหาวิทยาลัย นักศึกษาต่างระดับชั้นปีมีความต้องการในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน และนักศึกษาต่างสาขาวิชามีความต้องการแตกต่างกันในด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านการสอนและความสัมพันธ์กับอาจารย์ ด้านกิจกรรมนักศึกษา และด้านการบริหารงานของมหาวิทยาลัย

ส่วนสมมติฐาน⁵⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงาน ด้านหอพัก นักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของนักศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานหอพักที่เป็นปัญหามากได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และบุคลากรของสำนักงานหอพัก ความแออัดของที่พักอาศัย สถานที่พักผอน และดูตำรา ห้องน้ำห้องส้วมไม่สะอาด ความล่าช้าในการซ่อมแซมหอพัก กฎระเบียบต่าง ๆ ล้าสมัย จำนวนนักศึกษาไม่สอดคล้องกับจำนวนหอพัก การจัดจำนวนนักศึกษาเข้าพักภายในหอพักแต่ละห้องมีความเหมาะสมน้อย ไม่มีมาตรการลงโทษ นักศึกษาเพื่อป้องกันการดื่มสุรา หรือเล่นไฟ จับกลุ่มคุยเสียงดังรบกวนผู้อื่นในหอพัก ไม่มีห้องเรียนในหอพักทั้งนักศึกษาชาย และนักศึกษาหญิง มีการดูแลความปลอดภัยไม่ทั่วถึง ปัญหาในระดับปานกลางได้แก่ มีความขัดแย้งของนักศึกษาที่อาศัยในห้องพักเดียวกัน ที่จอดรถในบริเวณหอพัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁷ สมหญิง สารโกศล, "สภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานหอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น" (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535) หน้า 104-108.